

PLASTICA ANTROPOMORFĂ GUMELNIȚEANĂ DE LUT DIN COLECȚIILE MUZEULUI DUNĂRII DE JOS

Loredana Andreea PARNIC*

Cuvinte-cheie: Eneolitic, Măriuța – La Movilă, Gumelnița, plastică, tipologie.

Keywords: Eneolithic, Măriuța – La Movilă, Gumelnița, plastics, typology.

Rezumat: Cultura Gumelnița este una dintre cele mai spectaculoase culturi eneolitice din zona balcanică. În cursul evoluției lor îndelungate pe teritoriul României, comunitățile culturii Gumelnița au realizat o serie de piese din lut care imită silueta umană, unele dintre ele remarcându-se printr-o excepțională valoare artistică.

Cele mai multe dintre piesele prezentate au fost descoperite în așezarea gumelnițeană Măriuța – La Movilă (în număr de 33), dintre acestea cele mai multe fiind întruchipări feminine (26), urmate de 6 fragmente de statuete din care s-a păstrat doar capul și o reprezentare antropozoomorfă. Din cele 56 de figurine, doar trei prezintă pe corp mai multe incizii orizontale, paralele, mărginite de una verticală, care pot simboliza un obiect vestimentar.

În acest studiu încercăm să identificăm trăsăturile generale ale plasticii gumelnițene antropomorfe din colecția Muzeului Dunării de Jos.

Din rațiuni practice, pentru o analiză nuanțată, am avut în vedere în metodologia de lucru clasificarea materialului arheologic din punct de vedere tipologic, dar și morfologic. Ne-am oprit și asupra informațiilor tehnice (dimensiuni orizontale și verticale).

Abstract: The Gumelnița culture is one of the most spectacular Eneolithic cultures in the Balkan area. During their long evolution in Romania, the communities of Gumelnița culture have made a series of pieces of clay that mimic the human silhouette, some of which are distinguished by an exceptional artistic value.

Most of the pieces presented were discovered in the Gumelnița settlement of Măriuța – La Movilă (33 items), most of which were female embodiments (26), followed by 6 head-shaped objects and an anthropozoomorphic representation. Of the 56 figurines, only 3 present on the body several horizontal, parallel incisions, bordered by a vertical one, which can symbolize a clothing object.

In this study we aim to capture the general features of the Gumelnița anthropomorphic plastics in the collections of the Lower Danube Museum.

* Loredana Andreea PARNIC: Muzeul Dunării de Jos, Str. Progresul nr. 4, Călărași, 910079; e-mail : andreea.parnic@yahoo.com.

For practical reasons, for the most nuanced analysis, in the working methodology, we considered the classification of the archaeological material from a typological point of view, but also morphologically. We also considered the technical data (horizontal and vertical dimensions).

Printre importante instituții de cultură înființate în urmă cu mai bine de 60 de ani, deținător al unor importante colecții de arheologie preistorică, se numără și Muzeul Dunării de Jos.

În majoritatea lor, obiectele din colecțiile muzeului provin din cercetări de teren și, mai ales, din cercetări arheologice sistematice.

Activitatea de cercetare arheologică s-a desfășurat de-a lungul timpului pe mai multe șantiere, dintre care menționăm: Grădiștea Coslogeni, Gălățui – Movila Berzei, Piscu Crăsani, Durostorum, Cunești, Lunca - La Grădini, Căscioarele, Măriuța – La Movilă, Sultana – Malu Roșu, ș.a.

Cele mai numeroase obiecte sunt cele aparținând culturii Gmelnița, cultură caracteristică perioadei eneolitice (mil. V – IV a.Ch.) din Muntenia, Oltenia și Dobrogea și de la sud de Dunăre, până la sud de Balcani.

Dintre piesele cele mai reprezentative ce aparțin civilizației mai sus menționate, aflate în colecțiile Muzeului Dunării de Jos, ne-am propus să prezentăm în acest studiu plastica antropomorfă din lut.

Așa cum menționa Vladimir Dumitrescu „*Al doilea mare capitol al artei neolitice și eneolitice cuprinde sculpturile antropomorfe și zoomorfe, precum și vasele modelate în formă de oameni sau animale. Toate acestea sunt legate în primul rând de credințele și practicile magico-religioase ale populațiilor acestei epoci, privind atât viața pământească cât și presupusa viață viitoare*”¹.

În cursul evoluției lor îndelungate pe teritoriul României, comunitățile culturii Gmelnița au realizat o serie de piese din lut care imită silueta umană, unele dintre ele remarcându-se printr-o excepțională valoare artistică.

Astfel, plastica antropomorfă gmelnițeană, fie realizată în manieră realistă, fie schematizată, se caracterizează printr-o serie de trăsături care o deosebesc de celelalte culturi neo-eneolitice².

Dacă într-un stadiu inițial al cercetării studiile erau orientate spre o prezentare descriptivă a pieselor, a materiilor prime folosite și a tehnicilor de realizare, direcția ulterioară de cercetare a vizat realizarea de tipologii și căutarea semnificației și funcționalității acestor reprezentări plastice.

O cercetare importantă asupra plasticii antropomorfe gmelnițene a fost realizată de Radian R. Andreescu în lucrarea dedicată reprezentărilor umane atribuite culturii Gmelnița³.

Studierea plasticii preistorice reprezintă un subiect complex, lucrările dedicate acestui subiect⁴ bazându-se pe o analiză descriptivă a pieselor, pe analiza ma-

¹ DUMITRESCU 1968.

² PARNIC & LAZĂR 2005, p. 351.

³ ANDREESCU 2002.

⁴ MARINESCU-BĂLCU & IONESCU 1967; DUMITRESCU 1968; GIMBUTAS 1989a; GIMBUTAS 1989b; GIMBUTAS 1991; HAȘOTTI 1997; ANDREESCU 2002.

teriilor prime folosite și a tehnicilor de realizare, precum și pe analiza tipologică⁵.

Analizarea pieselor din lut de care dispunem s-a bazat pe metodologiile dezvoltate de Douglass W. Bailey⁶ și Radian R. Andreescu⁷, care au avut în vedere mai multe elemente, și anume: descrierea pieselor, contextul descoperirii acestora, analiza tipologică, morfologia pieselor (analiza materiei prime folosite, tehnicile de realizare, decorul), analiza funcțională și semnificația statuetelor.

Obiectivul principal al demersului nostru a fost acela de a aduce în atenția publică o serie de statuete antropomorfe aflate în colecțiile muzeului, cu toate că o parte dintre ele au fost valorificate deja din punct de vedere științific.

Studiul nostru s-a bazat pe piese descoperite doar în județul Călărași, o singură statueta făcând excepție (v. *Catalog*, nr. 9).

Din punctul de vedere al metodologiei de lucru, ne-am oprit, în primul rând, asupra analizei directe a pieselor. În al doilea rând, am avut în vedere încadrarea materialului arheologic din prisma tipologiei, dar și morfologia pieselor. De asemenea, ne-am oprit și asupra datelor tehnice (dimensiunile pe orizontală, dar și pe verticală).

CATALOG*

1. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. I. 1)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: capul de forma unui trapez, cu baza mare în sus, este modelat schematic, ochii redați prin incizii duble, nasul printr-o mică proeminență, gura nefiind indicată; brațele sunt întinse lateral; sexul este figurat de un triunghi cu vârful în jos, în centrul căruia a fost practică o impresiune circulară; pe corp, atât pe față, cât și pe spate, au fost practicate mai multe incizii orizontale, paralele, mărginite de una verticală, care pot simboliza un obiect vestimentar; fesele sunt figurate de două cercuri incizate practicate la jumătatea corpului.

Dimensiuni: h – 75 mm, l – 45 mm, g – 11 mm.

Nr. inv.: 42288.

Parnic & Lazăr 2005, p. 357.

2. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. I. 2)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: brațele întinse lateral; corpul se prezintă sub forma unui baton cu secțiune rectangulară; capul relativ romboidal, doi lobi laterali cu câte patru perforații fiecare, nasul proeminent realizat prin ciupire în pasta crudă, ochii redați prin incizii duble; gura este reprezentată de patru împunsături, impregnate cu pastă albă; brațele întinse lateral sunt perforate la capete; sexul este figurat de un triunghi incizat, îndreptat cu vârful în jos; fesele sunt redade prin două mici

⁵ PARNIC & LAZĂR 2005, p. 352.

⁶ BAILEY 1994, p. 323.

⁷ ANDREESCU 2002, 19-20.

* În catalog s-au folosit următoarele prescurtări: h - înălțime, l - lățime, g - grosime.

proeminențe realizate prin adaos de material; pe corp, atât pe față, cât și pe spate, au fost practicate mai multe incizii orizontale, paralele, mărginite de una verticală, care pot simboliza un obiect vestimentar. De asemenea între acest registru și sex sunt practicate trei linii circulare incizate.

Dimensiuni: h – 97 mm, l – 66 mm, g – 19 mm.

Nr. inv.: 43158; ordin clasare fond 2109/02.03.2007.

Parnic & Lazăr 2005, p. 357-358.

3. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. I. 3)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: figurină cu cocoșă; lipsesc capul și un fragment din brațul drept; modelată rudimentar, brațele întinse lateral în raport cu corpul formând un unghi de 60°; sânii reprezentați prin două proeminențe conice, bazinul bombat, fesele redată prin ciupirea pastei, partea inferioară a corpului relativ cilindrică; pastă de calitate inferioară amestecată cu mici fragmente ceramice, ardere la cenușiu.

Dimensiuni: h – 55 mm, l – 42 mm, g – 30 mm.

Nr. inv.: 42290.

Parnic & Lazăr 2005, p. 358.

4. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. I. 4)

Loc de descoperire: Căscioarele - Ostrovel.

Descriere: statueta în poziție șezând, capul figurat, aviform; urechile prezintă perforații, gura este figurată prin patru împunsături, genunchii sunt îndoiți; pastă de culoare cărămizie; lipsesc brațele și piciorul stâng de sub genunchi.

Dimensiuni: h – 45 mm, l – 34 mm.

Nr. inv.: 39198; ordin clasare tezaur 2099/06.03.2008.

5. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. I. 5)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu brațele întinse lateral, scurte; prezintă o perforație la extremitatea brațului stâng; sânii reliefați; baza ușor lătită, având picioarele ușor schițate; formă de coloană; pastă de culoare cenușie; lipsă capul și brațul drept.

Dimensiuni: h – 75 mm, l – 50 mm, g – 35 mm.

Nr. inv.: 32926; ordin clasare fond 2100/06.03.2008.

6. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. I. 6)

Loc de descoperire: Măgura Cunești.

Descriere: statueta cu cap stilizat, corp de asemenea stilizat, brațele scurte, în cruce, sânii în relief; pastă de culoare cărămizie - cenușie.

Dimensiuni: h – 71 mm, l – 50 mm.

Nr. inv.: 9140.

7. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. II. 1)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu brațele întinse lateral; cap stilizat, aviform; gura schițată prin puncte incizate; urechile prezintă orificii, sâni reliefați; triunghiul sexual evidențiat; pastă de culoare cenușie – gălbuie; lipsește piciorul stâng.

Dimensiuni: h – 187 mm, l – 87 mm, g – 26 mm.

Nr. inv.: 32743; ordin clasare tezaur 2110/02.03.2007.

Andreescu 2002, p. 22, Pl. 4/1.

8. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. II. 2)

Loc de descoperire: Potcoava, pe malul Lacului Gălățui.

Descriere: statueta cu cocoasă, cap stilizat; în poziție șezând, cu un braț pe piept și unul în poală; picioarele strânse (cu genunchii îndoiți); lustruită; pastă de culoare cărămizie; lipsește partea inferioară a picioarelor.

Dimensiuni: h – 72 mm, l – 34 mm.

Nr. inv.: 9151; ordin clasare tezaur 2110/02.03.2007.

Andreescu 2002, p. 37, Pl. 31/4.

9. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. II. 3)

Loc de descoperire: Popina Bordușani, jud. Ialomița.

Descriere: statueta cu brațele întinse lateral, în cruce, terminate cu degete; prezintă cap stilizat, cu trei orificii care marchează ochii și gura; sâni reliefați; corpul este de tip coloană cu baza lățită; pastă de culoare cenușie – cărămizie.

Dimensiuni: h – 60 mm, l – 58 mm.

Nr. inv.: 9215; ordin clasare tezaur 2110/02.03.2007.

10. Statuetă antropozoomorfă, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. II. 4)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta prezintă corp de pasăre și cap antropomorf; corpul păsării este continuat la partea inferioară de un postament relativ cilindric, terminat de o bază evazată cu șase proeminente; pastă de culoare cărămizie.

Dimensiuni: h – 91 mm, l – 55 mm.

Nr. inv.: 53167; ordin clasare tezaur 2110/02.03.2007.

Lazăr & Parnic 2011, p. 209–213.

11. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. II. 5)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: face parte din categoria statuetaelor cu picioarele modelate separat; lipsește partea superioară și piciorul stâng; bazinul proeminent delimitat de picioare printr-o linie circulară incizată; sexul este redat printr-un triunghi incizat, cu vârful îndreptat în jos; pastă cu impurități arsă la cenușiu.

Dimensiuni: h – 58 mm, l – 47 mm, g – 20 mm.

Nr. inv.: 32929.

Parnic & Lazăr 2005, p. 353.

12. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr.
(Pl. II. 6)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu brațele întinse lateral, capul relativ rombic; de o parte și de alta a capului sunt practicate câte trei orificii figurând urechile, nasul proeminent, tocit din vechime; gura este reprezentată de un șir de patru împunsături; capul este individualizat de o linie circulară incizată practică la baza gâtului; sânii nu sunt reprezentați; pastă neomogenă cu mici particule de lut și materii organice, arsă la cenușiu.

Dimensiuni: h – 45 mm, l – 50 mm, g – 21 mm.

Nr. inv.: 32925.

Parnic & Lazăr 2005, p. 354.

13. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr.
(Pl. III. 1)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu partea inferioară plată; s-a păstrat corpul, mai puțin capul, deasupra gurii și brațele; gura este reprezentată de împunsături, sânii proeminenți conici realizați prin ciupirea pastei; pe corp, deasupra sânilor, este reprezentat un pătrat incizat; baza statuetei este lățită figurând probabil labele picioarelor; pastă neomogenă amestecată cu mici pietricele și materii organice, arsă la cenușiu spre negru.

Dimensiuni: h – 79 mm, l – 45 mm, g – 26 mm.

Nr. inv.: 24274.

Parnic & Lazăr 2005, p. 354.

14. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr.
(Pl. III. 2)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu corpul cilindric; se păstrează corpul, mai puțin capul și brațele; sânii sunt reprezentați de două proeminențe conice realizate prin ciupirea pastei; baza statuetei este lățită ce reprezintă probabil labele picioarelor; pastă neomogenă, amestecată cu materii organice și mici fragmente ceramice; arsă secundar.

Dimensiuni: h – 50 mm, l – 38 mm, g – 36 mm.

Nr. inv.: 24015.

Parnic & Lazăr 2005, p. 355.

15. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr.
(Pl. III. 3)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu corpul cilindric; brațele întinse lateral; lipsesc capul și brațul drept; modelată rudimentar; sânii sunt reprezentați prin două proeminențe mici realizate prin ciupirea pastei; pastă neomogenă cu multe materii organice.

Dimensiuni: h – 63 mm, l – 51 mm, g – 21 mm.

Nr. inv.: 32907.

Parnic & Lazăr 2005, p. 355-356.

16. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. III. 4)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu brațele întinse lateral; se păstrează partea superioară fără brațe și sânul stâng; părțile laterale ale capului au fost perforate cu câte două găuri, acum rupte de-a lungul orificiilor; nasul în relief accentuat; ochii nu sunt figurați, iar gura este reprezentată prin patru împunsături; sânii sunt ușor asimetrici, cel drept redat prin ciupire în pasta crudă; pastă de bună calitate arsă la cărămiziu.

Dimensiuni: h – 48 mm, l – 33 mm, g – 18 mm.

Nr. inv.: 24275.

Parnic & Lazăr 2005, p. 356.

17. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. III. 5)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu partea inferioară cilindrică, de forma unui baton din lut cu secțiunea ovală; lipsesc brațele și partea inferioară a corpului; cap stilizat, detalii anatomice redată prin ciupirea pastei crude; la bază are o perforație verticală; pastă de bună calitate amestecată cu nisip, arsă la cărămiziu.

Dimensiuni: h – 60 mm, l – 40 mm, g – 27 mm.

Nr. inv.: 24014.

Parnic & Lazăr 2005, p. 356.

18. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. III. 6)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu corpul prismatic; se păstrează doar partea inferioară; corpul este decorat cu patru incizii orizontale; labele picioarelor sunt reprezentate prin două mici proeminențe realizate prin ciupirea pastei; pastă omogenă, arsă la roșu – cărămiziu.

Dimensiuni: h – 36 mm, l – 29 mm, g – 14 mm.

Nr. inv.: 43249.

Parnic & Lazăr 2005, p. 356.

19. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. IV. 1)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu corpul cilindric; se păstrează partea inferioară; labela picioarelor sunt reprezentate prin două mici proeminențe realizate prin ciupirea pasteii; lipsește laba piciorului stâng; pastă neomogenă cu multe impurități, arsă la cenușiu.

Dimensiuni: h – 87 mm, l – 48 mm, g – 40 mm.

Nr. inv.: 32904.

Parnic & Lazăr 2005, p. 356.

20. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. IV. 2)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu partea inferioară cilindrică; lipsesc capul și brațul drept; brațele sunt întinse lateral; pe corp, atât pe față, cât și pe spate, au fost practicate mai multe incizii orizontale, paralele, mărginite de una verticală, care pot simboliza un obiect vestimentar; fesele sunt figurate de două cercuri incizate practicate la jumătatea corpului; pastă de bună calitate amestecată cu nisip, arsă la cărămiziu

Dimensiuni: h – 49 mm, l – 43 mm, g – 18 mm.

Nr. inv.: 43248.

Parnic & Lazăr 2005, p. 356-357.

21. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. IV. 3).

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: modelată extrem de rudimentar; nasul proeminent realizat prin ciupire în pasta crudă; gura redată printr-o incizie scurtă orizontală; lipsesc alte detalii ale feței; brațele care erau întinse lateral sunt rupte; sânii sunt redați schematic prin două proeminențe conice inegale; partea inferioară a statuetei este cilindrică; pastă de calitate inferioară amestecată cu materii organice, pietricele și fragmente ceramice; ardere la cărămiziu.

Dimensiuni: h – 58 mm, l – 29 mm, g – 20 mm.

Nr. inv.: 24272.

Parnic & Lazăr 2005, p. 357.

22. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. IV. 4).

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu partea inferioară cilindrică; de forma unui baton de lut cu secțiunea ovală; pastă de calitate inferioară cu multe impurități, arsă la cenușiu.

Dimensiuni: h – 82 mm, l – 50 mm, g – 30 mm.

Nr. inv.: 32747.

Parnic & Lazăr 2005, p. 358.

23. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. V. 1)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu corpul cilindric; se păstrează capul și gâtul disproporționat; detaliile anatomice sunt redată schematic; ochii sunt redați de două alveolări, nasul proeminent realizat prin ciupire în pasta crudă; gura este reprezentată prin șapte împunsături; pastă de calitate inferioară amestecată cu materii organice și mici fragmente ceramice, ardere la cărămiziu.

Dimensiuni: h – 98 mm, l – 43 mm, g – 40 mm.

Nr. inv.: 24011.

Parnic & Lazăr 2005, p. 358.

24. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. IV. 5)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu corpul cilindric, fără brațe; are forma unui mic baton de lut, cu detaliile feței redată rudimentar prin ciupirea pastei; după aspect este un rebut probabil; pastă de calitate inferioară, nearsă.

Dimensiuni: h – 48 mm, d – 25 mm.

Nr. inv.: 42287.

Parnic & Lazăr 2005, p. 358.

25. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VI. 1)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta în poziție așezată; se păstrează corpul fără cap, brațe și o parte a picioarelor; corpul și picioarele fac un unghi drept, despărțite de o linie incizată; sânii nu sunt reprezentați; pastă de calitate inferioară cu multe impurități; ardere la negru.

Dimensiuni: h – 61 mm, l – 47 mm, g – 23 mm.

Nr. inv.: 32748.

Parnic & Lazăr 2005, p. 359.

26. Statuetă antropomorfă, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. V. 2)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: se păstrează capul, modelat schematic; detaliile anatomice redată prin ciupire în pasta crudă; nasul proeminent; pastă curată arsă la cărămiziu la exterior și la cenușiu la interior.

Dimensiuni: h – 41 mm, l – 42 mm, g – 23 mm.

Nr. inv.: 24013.

Parnic & Lazăr 2005, p. 359.

27. Statuetă antropomorfă, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VI. 2)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta de mari dimensiuni; se păstrează capul discoidal; modelat schematic, detaliile anatomice redată prin ciupire în pasta crudă; nasul proeminent; pastă curată, arsă la cărămiziu la exterior și la cenușiu la interior.

Dimensiuni: h – 67 mm, l – 46 mm, g – 26 mm.

Nr. inv.: 42286.

Parnic & Lazăr 2005, p. 360.

28. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VI. 3)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu corpul cilindric; brațele întinse lateral; lipsește brațul stâng; capul modelat schematic, detaliile anatomice redată prin ciupire în pasta crudă; nasul proeminent; pastă curată, de culoare gălbuie.

Dimensiuni: h – 63 mm, l – 40 mm, g – 16 mm.

Nr. inv.: 32744.

29. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VI. 4)

Loc de descoperire: Măgura Cunești.

Descriere: statueta cu corpul cilindric; brațele întinse lateral; lipsește brațul drept; capul modelat schematic, detaliile anatomice redată prin ciupire în pasta crudă; nasul proeminent; pastă curată, de culoare cărămiziu - cenușie.

Dimensiuni: h – 55 mm, l – 38 mm, g – 16 mm.

Nr. inv.: 12619.

30. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VI. 5)

Loc de descoperire: Măgura Cunești.

Descriere: modelată extrem de rudimentar; nasul proeminent; gura redată printr-o incizie orizontală; lipsesc alte detalii ale feței; brațele care erau întinse lateral sunt rupte; sânii sunt redați schematizat prin două proeminențe conice inegale; la partea inferioară a statuietei sunt reprezentate picioarele prin redarea labelor; pastă de calitate inferioară amestecată cu materii organice, pietricele și fragmente ceramice; ardere la cărămiziu.

Dimensiuni: h – 65 mm, l – 38 mm, g – 14 mm.

Nr. inv.: 9145.

31. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VI. 6)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu corp cilindric; se păstrează corpul fără cap; brațele care erau întinse lateral lipsesc; sânii sunt redați schematizat prin două proeminențe conice inegale; partea inferioară nu se păstrează; pastă neomogenă, arsă la cărămiziu.

Dimensiuni: h – 50 mm, l – 41 mm, g – 24 mm.

Nr. inv.: 32922.

32. Statuetă antropomorfă, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VII. 1)

Loc de descoperire: Măgura Cunești.

Descriere: cap de statueta; nasul proeminent, prezintă perforații de o parte și de alta, care comunică între ele; ochii sunt redați prin două linii; gura este reprezentată printr-o linie, iar sub ea sunt prezente patru perforații; pastă omogenă, arsă la cenușiu.

Dimensiuni: h – 43 mm, l – 30 mm.

Nr. inv.: 9223.

33. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. IV. 6)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu cocoșă; partea inferioară a corpului este cilindrică; brațele sunt dispuse în poziția gânditorului; lipsește o parte din brațul drept; sânii nu sunt redați; capul este prezentat schematic fără detalii; pastă neomogenă, arsă la cărămiziu.

Dimensiuni: h – 58 mm, l – 35 mm, g – 34 mm.

Nr. inv.: 53182.

34. Statuetă antropomorfă, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. V. 3)

Loc de descoperire: Măgura Cunești.

Descriere: cap de statueta; nasul proeminent, realizat prin ciupirea în pasta crudă; prezintă perforații câte două de o parte și de alta; ochii nu sunt redați; gura este reprezentată printr-o linie; gâtul prezintă decor redat prin două linii; pastă omogenă, de culoare gălbuie.

Dimensiuni: h – 30 mm, l – 21 mm.

Nr. inv.: 9189.

35. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VII. 2)

Loc de descoperire: Șeinoiu.

Descriere: face parte din categoria statuetelor cu picioarele modelate separat; lipsește partea superioară; fesele sunt redată schematic; pastă omogenă, arsă la cenușiu la interior și la cărămiziu la exterior.

Dimensiuni: h – 44 mm, l – 29 mm, g – 17 mm.

Nr. inv.: 35147.

36. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VII. 3)

Loc de descoperire: Șeinoiu.

Descriere: face parte din categoria statuetelor cu picioarele modelate separat; lipsește partea superioară și piciorul drept; fesele sunt redată schematic; pastă omogenă, arsă la cenușiu la interior și gălbuie la exterior.

Dimensiuni: h – 46 mm, l – 24 mm, g – 15 mm.

Nr. inv.: 3964.

37. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VII. 4)

Loc de descoperire: Măgura Cunești.

Descriere: statueta cu brațele întinse lateral, scurte; corpul se prezintă sub forma unui baton; lipsește capul, iar brațul drept este rupt; pastă omogenă, arsă la cenușiu.

Dimensiuni: h – 68 mm, l – 35 mm, g – 21 mm.

Nr. inv.: 12622.

38. Statuetă antropomorfă, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. V. 4)

Loc de descoperire: Șeinoiu.

Descriere: cap de statueta; nasul proeminent, realizat prin ciupirea în pasta crudă; prezintă perforații, câte patru, de o parte și de alta; ochii sunt redați printr-o linie; pastă neomogenă, de culoare cărămiziu - cenușie.

Dimensiuni: h – 36 mm, l – 39 mm.

Nr. inv.: 34041.

39. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VII. 5)

Loc de descoperire: Șeinoiu.

Descriere: corpul se prezintă sub forma unui baton; lipsește partea superioară, iar cea inferioară are la bază redat labela picioarelor (lipsește laba de la piciorul drept); pastă omogenă, arsă la cenușiu.

Dimensiuni: h – 48 mm, l – 31 mm, g – 16 mm.

Nr. inv.: 3962.

40. Statuetă antropomorfă, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VII. 6)

Loc de descoperire: Măgura Cunești.

Descriere: cap de statueta; nasul nu este redat; ochii nu sunt reprezentați; urechile sunt sugerate rudimentar; este probabil un rebut; pastă neomogenă, de culoare cenușie.

Dimensiuni: h – 44 mm, l – 29 mm.

Nr. inv.: 9201.

41. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VIII. 1)

Loc de descoperire: Șeinoiu.

Descriere: statueta cu corpul cilindric și brațele întinse lateral; se prezintă sub forma unui baton gol la interior în partea inferioară; lipsește capul, iar brațele sunt rupte; sânii sunt redați schematic prin două proeminențe conice; pastă omogenă, arsă la cenușiu.

Dimensiuni: h – 57 mm, l – 38 mm, g – 35 mm.

Nr. inv.: 12620.

42. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VIII. 2)

Loc de descoperire: Măgura Cunești.

Descriere: statueta de mari dimensiuni; se păstrează doar piciorul stâng; prezintă triunghiul sexual redat prin linii; este reprezentată laba piciorului, iar glezna este sugerată; fesa este redată schematic printr-o proeminență; pastă omogenă, arsă la cărămiziu la exterior și la cenușiu la interior.

Dimensiuni: h – 95 mm, l – 38 mm, g – 24 mm.

Nr. inv.: 9144.

43. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VIII. 3)

Loc de descoperire: Măgura Cunești.

Descriere: statueta de mari dimensiuni; se păstrează doar piciorul drept; este prezentată laba piciorului; pastă omogenă, arsă la cărămiziu la exterior și la cenușiu la interior.

Dimensiuni: h – 57 mm, l – 29 mm, g – 22 mm.

Nr. inv.: 9141.

44. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VIII. 4)

Loc de descoperire: Căscioarele.

Descriere: statueta cu brațele întinse lateral; lipsește brațul drept și partea inferioară a corpului; capul este redat schematic; nasul proeminent obținut prin ciupire în pasta crudă; sânii sunt redați schematic prin două proeminențe conice; pastă omogenă, arsă la cenușiu.

Dimensiuni: h – 44 mm, l – 53 mm, g – 14 mm.

Nr. inv.: 40013.

45. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VIII. 5)

Loc de descoperire: Șeinoiu.

Descriere: statueta ce se prezintă sub forma unui baton la partea inferioară; lipsesc capul și brațele; sânii nu sunt redați; fesele sunt prezentate schematic prin două proeminențe; pastă omogenă, arsă la cenușiu la interior, gălbuie la exterior.

Dimensiuni: h – 60 mm, l – 31 mm, g – 23 mm.

Nr. inv.: 34039.

46. Statuetă antropomorfă, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. V. 5)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: cap de statueta; nasul este proeminent, redat schematic și realizat prin ciupirea pastei crude; ochii nu sunt reprezentați; urechile sunt sugerate rudimentar; în zona gâtului prezintă două linii paralele; pastă omogenă, de culoare cenușie.

Dimensiuni: h – 48 mm, l – 35 mm.

Nr. inv.: 46545.

47. Statuetă antropomorfă, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. V. 6)

Loc de descoperire: Căscioarele.

Descriere: cap de statueta; nasul este proeminent, redat prin ciupirea pastei crude; ochii sunt prezentați în relief; urechile prezintă câte trei perforații; gura este redată prin patru împunsături; pastă omogenă, de culoare cenușie.

Dimensiuni: h – 37 mm, l – 40 mm.

Nr. inv.: 40014.

48. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. VIII. 6)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu corp cilindric la partea inferioară; partea superioară nu se păstrează; în zona inferioară prezintă trei linii paralele, ceea ce ar putea să sugereze un obiect de vestimentație; pastă omogenă, de culoare cenușie.

Dimensiuni: h – 54 mm, l – 20 mm, g – 18 mm.

Nr. inv.: 24273.

49. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. IX. 1)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu brațele întinse lateral; nas proeminent, redat prin ciupirea pastei crude; ochii nu sunt prezentați; urechea stângă nu se păstrează, iar cea dreaptă prezintă două perforații; gura este redată prin șase împunsături; ochii nu sunt reprezentați; lipsește brațul stâng, iar brațul drept prezintă o perforație la extremitate; sânii sunt proeminenți; pastă omogenă, arsă la cărămiziu.

Dimensiuni: h – 46 mm, l – 39 mm, g – 15 mm.

Nr. inv.: 45646.

50. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. IX. 2)

Loc de descoperire: Cunești.

Descriere: statueta ce face parte din grupul statuetelor cu picioarele modelate separat; brațele aduse la piept; sânii sunt proeminenți; fesele sunt reprezentate; pastă neomogenă, arsă la cărămiziu.

Dimensiuni: h – 61 mm, l – 50 mm, g – 28 mm.

Nr. inv.: 9162.

51. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. IX. 3)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: corp de statueta; face parte din grupul statuetelor cu picioarele modelate separat; se păstrează doar partea inferioară a corpului; triunghiul sexual este prezentat cu vârful în jos; genunchii sunt sugerați prin două proeminențe; pastă omogenă, arsă la cărămiziu.

Dimensiuni: h – 59 mm, l – 55 mm, g – 36 mm.

Nr. inv.: 24012.

52. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. IX. 4)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta de mari dimensiuni; face parte din grupul statuetelor cu picioarele modelate separat; brațele lipsesc; lipsește piciorul stâng; sânii nu sunt reprezentați; fesele sunt redată schematic; pe tot corpul sunt reprezentate linii neregulate ce ar putea sugera vestimentația; pastă neomogenă, arsă la cărămiziu la exterior, la cenușiu la interior.

Dimensiuni: h – 112 mm, l – 54 mm, g – 29 mm.

Nr. inv.: 24017.

53. Statuetă antropomorfă, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. IX. 5)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: cap de statueta; nas proeminent și încovoiat, redat prin ciupirea pastei crude; ochii și sprâncenele sunt prezentați prin incizii în pasta crudă; gura este redată printr-o incizie; ochii nu sunt reprezentați; pastă omogenă, arsă la cenușiu.

Dimensiuni: h – 63 mm, l – 55 mm.

Nr. inv.: 32923.

54. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr. (Pl. IX. 6)

Loc de descoperire: Măriuța – La Movilă.

Descriere: statueta cu brațele întinse lateral; sânii sunt proeminenți; se păstrează doar partea superioară a corpului, fără cap și brațe; pastă neomogenă, arsă la cărămiziu.

Dimensiuni: h – 39 mm, l – 50 mm.

Nr. inv.: 32924.

55. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr.

Loc de descoperire: Sultana – Malu Roșu.

Descriere: statueta cu brațele întinse lateral; se păstrează doar partea superioară a corpului, fără brațe și cap; sânii sunt redați schematic prin două proeminențe conice; pastă omogenă, arsă la cărămiziu la exterior, la cenușiu la interior.

Dimensiuni: h – 55 mm, l – 75 mm, g – 23 mm.

Nr. inv.: 52 572.

56. Statuetă antropomorfă feminină, cultura Gumelnița, mil. IV a.Chr.

Loc de descoperire: Măgura Cunești.

Descriere: statueta cu brațele întinse lateral; lipsesc capul, brațul stâng, piciorul drept; sânii sunt redați schematic prin două proeminențe conice; pastă omogenă, arsă la cărămiziu.

Dimensiuni: h – 43 mm, l – 24 mm, g – 10 mm.

Nr. inv.: 12621.

Cele mai multe dintre piesele prezentate au fost descoperite în așezarea gumelnițeană Măriuța – La Movilă (în număr de 33); dintre acestea cele mai multe sunt reprezentări feminine (26). Din alte 6 fragmente de statuete s-a păstrat doar capul. Catalogul include și o reprezentare antropozoomorfă.

Din cele 56 de figurine, doar 3 prezintă pe corp mai multe incizii orizontale, paralele, mărginite de una verticală, care pot simboliza un obiect vestimentar.

În urma analizei tipologice am identificat următoarele tipuri de piese:

1. Statuete în poziție verticală.

- Statuete cu picioarele modelate separat. Este o categorie în care se încadrează șase piese, care au fost modelate dintr-o pastă în general cenușie în interior, cărămizie în exterior (11, 35, 42, 50, 51, 52).

- Statuete cu partea inferioară cilindrică sau plată. Din această categorie fac parte majoritatea statuetelor catalogate. Cele mai multe sunt descoperite în situl Măriuța – La Movilă. Acestea pot fi împărțite în trei subcategorii:

- statuete cu corp cilindric sau plat și brațele întinse lateral.
- statuete cu corp cilindric sau plat, fără brațe.
- statuete cu cocoașă.

2. Statuete în poziție așezată. Din această categorie fac parte trei piese descoperite la Căscioarele, Potcoava și Măriuța.

3. Alături de cele prezentate mai sus mai pot fi menționate opt capete de figurine antropomorfe descoperite la Căscioarele, Măgura Cunești și Măriuța-La Movilă.

Dacă prin formele ceramice și alte trăsături specifice, această civilizație se individualizează față de celelalte culturi contemporane, manifestările spirituale redată în plastică rămân mai conservatoare, păstrând anumite „canoane” ale neoliticului mijlociu.

Faptul că majoritatea statuetelor antropomorfe sunt feminine, demonstrează rolul important al femeii în comunitățile eneolitice.

Redarea unor detalii de îmbrăcăminte și de coafură pe unele dintre piese constituie de asemenea elemente de natură să contribuie la o mai bună cunoaștere a modului de viață.

Un amănunt nu lipsit de interes este faptul că toate piesele descoperite în această zonă erau modelate din pastă identică cu cea a vaselor, o dovadă că ele erau lucrate pe loc, constituind piese specifice, locale, și nu importuri.

În contextul unor practici magico-religioase, pe care descoperirile arheologice nu le pot disocia, aceste piese – idoli – au fost destinate protejării vieții, a fecundității, fiind descoperite întotdeauna numai în locuințe sau în stratul de cultură din preajma acestora și niciodată în morminte.

BIBLIOGRAFIE

ANDREESCU 2002 – R.-R. Andreescu, *Plastica antropomorfă gumelnițeană. Analiză primară*, București, 2002.

BAILEI 1994 – D.W. Bailey, *Reading Prehistoric Figurines as Individuals*, World Archaeology 25 (1994), p. 321-331.

DUMITRESCU 1967 – V. Dumitrescu, *Arta neolitică în România*, București, 1968.

MARINESCU-BÂLCU & IONESCU 1967 – S. Marinescu-Bâlcu, B. Ionescu, *Catalogul sculpturilor eneolitice din Muzeul Raionului Oltenița*, Sibiu, 1967.

GIMBUTAS 1989 a – M. Gimbutas, *Civilizație și cultură*, București, 1989.

GIMBUTAS 1989 b – M. Gimbutas, *The Language of the Goddesses*, San Francisco, 1989.

GIMBUTAS 1991 – M. Gimbutas, *The Civilisation of the Goddesses: The World of Old Europe*, San Francisco, 1991.

HAȘOTTI 1997 – P. Hașotti, *Epoca neolitică în Dobrogea*, Constanța, 1997.

LAZĂR & PARNIC 2011 – C. Lazăr, V. Parnic, *Some Considerations about an Anthropozoomorphic Figurine Discovered at Măriuța- La Movilă (Southeastern Romania)*, *Studii de Preistorie* 8 (2011), p. 209 – 213.

NEAGU 2003 – M. Neagu, *Neoliticul mijlociu la Dunărea de Jos*, CCDJ 20, Călărași, 2003.

PARNIC 2009 – V. Parnic, *Eneoliticul din Muntenia. Faza B1 a culturii Gumelnița*, Teză de doctorat, 2009 (mss.).

PARNIC & LAZĂR 2005 – V. Parnic, C. Lazăr, *Considerații preliminare asupra plasticii antropomorfe de lut din nivelul Gumelnița B1 de la Măriuța – La Movilă*, CCDJ 22, Călărași, 2005.

Pl. I – Plastica antropomorfă gumelnițeană: 1-3, 5 Măriuța – La Movilă; 4. Căscioarele; 6. Cunești / Gumelnița anthropomorphic items: 1-3, 5 Măriuța – La Movilă; 4. Căscioarele; 6. Cunești.

Pl. II – Plastica antropomorfă gumelnițeană: 1, 4, 5, 6. Măriuța – La Movilă; 3. Popina Bordușani; 2. Potcoava / Gumelnița anthropomorphic items: 1, 4, 5, 6. Măriuța – La Movilă; 3. Popina Bordușani; 2. Potcoava.

1

2

3

4

5

6

Pl. III - Plastica antropomorfă gumelnițeană: 1 - 6 . Măriuța – La Movilă /
Gumelnița anthropomorphic items: 1 - 6 . Măriuța – La Movilă.

1

2

3

4

5

6

Pl. IV - Plastica antropomorfă gumelnițeană: 1 – 6. Măriuța – La Movilă /
Gumelnița anthropomorphic plastics: 1 – 6. Măriuța – La Movilă.

1

2

3

4

5

6

Pl. V - Plastica antropomorfă gumelnițeană: 1, 2, 5. Măriuța - La Movilă;
3. Cunești; 4. Șenoiu; 6. Căscioarele / Gumelnița anthropomorphic items: 1, 2, 5.
Măriuța - La Movilă; 3. Cunești; 4. Șenoiu; 6. Căscioarele.

1

2

3

4

5

6

Pl. VI - Plastica antropomorfă gumelnițeană: 1 – 3, 6. Măriuța – La Movilă;
4, 5. Cunești / Gumelnița anthropomorphic items: 1 – 3, 6. Măriuța – La Movilă;
4, 5. Cunești.

1

2

3

4

5

6

Pl. VII - Plastica antropomorfă gumelnițeană: 1, 4, 6. Cunești; 2, 3, 5. Șenoiu / Gumelnița anthropomorphic items: 1, 4, 6. Cunești; 2, 3, 5. Șenoiu.

Pl. VIII - Plastica antropomorfă gumelnițeană: 1, 5. Șenoiu; 2, 3. Cunești; 4. Căscioarele; 6. Măriuța – La Movilă / Gumelnița anthropomorphic items: 1, 5. Șenoiu; 2, 3. Cunești; 4. Căscioarele; 6. Măriuța – La Movilă.

1

2

3

4

5

6

Pl. IX - Plastica antropomorfă gumelnițeană: 1, 3 – 6. Măriuța – La Movilă;
2. Cunești / Gumelnița anthropomorphic items: 1, 3 – 6. Măriuța – La Movilă;
2. Cunești.